

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

LJUBLJANA

19. 05. 88

ŠTEVILKA

2

LETO

18.

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)

MAJ - JUNIJ 1989

VSEBINA (CONTENTS):

1. Obvestila društva	1
2. O izletu	2
3. Netreski ali sempervivumi - Peter Jerin	2
4. Življenje posvečeno kaktejam - Drago Greguričević	3
5. Utrinki iz zgodovine odkrivanja in vzgoje kaktej (konec) ..	6
6. Rebucije - Peter Jerin	8
7. Astrophytum senile Frič - Drago Greguričević	9
8. Nekaj besed o kaktejah z dišečimi cvetovi - Elka Jankova ..	9
9. Rod Faucaria Schwantes - Stanko Piskač	11
10. ALPSKI KOTIČEK - Hermelika, Rožni kamen - Marija Prelec ..	13

O B V E S T I L A D R U Š T V A

Sestanki društva bodo

12. MAJA 1988 OB 17. URI

1. Aktualna zadeva (izlet v Beljak)
2. Predavanje: Semper vivumi - tov. Jerin
3. Diapositivi: tov. Jerin
4. Razno (kaktusi in drugo)

9. JUNIJA 1989 OB 17. URI

1. Aktualne zadeve
 2. Predavanje in diapositivi (tov. Zgonc)
- predaval bo o zaščiti in oskrbi kaktusov in drugih rastlin, o pripravi zemlje in še o celi vrsti zanimivosti
 3. Razno.
-

Naslovna stran - cover picture

Foto: Peter Jerin

Risbe: Marija Prelec - drawer

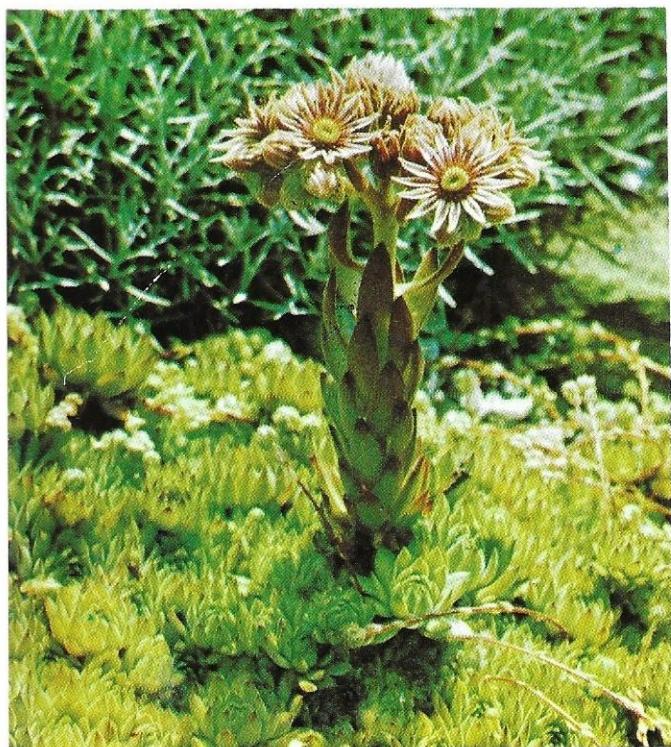
Dopise pošljite na naslov, ki je na ovitku biltena!

O I Z L E T U

Naša članica tov. Brezarjeva nam je omogočila, da se lahko priključimo kranjskemu hortikulturnemu društvu, ki bo 4. julija priredil izlet na Dobrač pri Beljaku (alpinum) in še ogled vrtnarije KARL v Beljaku. Cena je zelo ugodna: 10 milijonov starih din in še dodatek v šilingih za plačilo cestnine na Dobrač (70 ATS). Cena velja za tiste, ki bodo šli iz Kranja. Podrobnosti se bomo dogovorili na sestanku. Interesenti, ki ne bodo mogli priti na sestanek, naj se telefonično pozanimajo pri tov. Brezarjevi (tel. 064- 351-54).

DPKS

NETRESKI ALI SEMPERVIVUMI

O rastlini, ki ima pri nas veliko različnih imen, smo že večkrat pisali v našem biltenu. Podrobneje o teh rastlinah bomo slišali na majskem predavanju v našem društvu. Tokrat bi omenil le nekaj podatkov in zanimivosti teh lepih rastlin, ki so zastopane tudi na ozemlju celotne Jugoslavije. Nekaj ste o njih lahko prebrali že v našem alpskem kotičku našega biltena.

O teh rastlinah boste lahko največ izvedeli, če boste v stiku z edinim društvom, ki se ukvarja le s sempervivumi, jovibarbabami in rosularijami

- to je angleško društvo: The sempervivum society, karerega predsednik je gospod Peter Mitchell. V ogromni zmešnjavi z imeni teh rastlin so oni uvedli še največ reda. Registrirano imajo okrog 1200 vrst sempervivumov. To so seveda večinoma križanci - lepe

vrtnarske dekorativne vrste so še posebej zanimive. Žal velja pravilo: čim lepši je, manj je odporen proti vlagi in mrazu, čeprav bi morali biti načelno vsi odporni in zdržati tudi hud mraz.

Najlepše se obarvajo spomladni na direktnem soncu. V sobi se potegnejo in izgube barvo. So idealne rastline za skalnjake.

Peter Jerin

ZIVLJENJE POSVEČENO KAKTEJAM

V nekaj nadaljevanjih bi želel prikazati v kratkih biografijah nekaj najvidnejših in najbolj zaslužnih mož, na čigar delih počiva vse znanje o kaktejah in ostalih sukulentih, medtem ko se z njihovimi imeni srečujemo vsakodnevno.

CURT BACKEBERG

Rodil se je 2. avgusta 1894. leta v Luneburgu, staem severnonemškem trgovskem in hanseatskem mestu kot sin magistrat-skega uradnika. Pogosti sprehodi po okolici v družbi z očetom so v njem še kot otroku vzbudili ljubezen do narave. Tudi obiski na očetovem delovnem mestu, ki je imel na okenski polici lepo malo zbirko kaktej in ki mu je občasno dovolil obtrgavanje brstičja, so zelo delovali na dečka. Tako se mu je poglobila ljubezen do teh rastlin. Poleg tega se je tudi zaljubil v filatelijo, saj je oče upravljal z arhivo, v kateri se je pogosto našla kakšna zanimiva in redka znamka. Vse to je v njemu vzbudilo hrepnenje po daljnih tujih deželah. Seveda pa je najprej moral končati gimnazijo. Ker pa je v tej šoli vladala prava pruska strogost, ki se nikakor ni skladala z njegovimi sanjami, je zapustil šolske klopi in se zaposlil kot učenec trgovskega poklica pri nekem eksportnem podjetju v Hamburgu.

Po prekinitvi delovnega razmerja v času prve svetovne vojne in poznejših zaposlitvah pri različnih tvrdkah je Backeberg osnoval v Hamburgu svojo lastno tvrdko kot "Srednje in Južnoameriško Eksportno podjetje". Že pred tem je na okenskih policah vzgajal mnoge kakteje; sedaj pa je imel možnost zgraditi lastni rastlinjak. Najprej ga je napolnil z vrstami rodu Rhipsalis in Phyllocactus, katere si je oskrbel pri tvrdki Knebel iz Erlaua. Nekega dne ga je Knebel, s katerim sta se že sprijateljila, nagovoril k obisku pristanišča, v katero je prav tedaj priplula ladja in pripeljala tudi A.V.Friča, ki se je mudil v Argentini in

Paragvaju, kjer je zbiral kakteje po naročilu te tvrdke. Tako se je Backeberg spoznal s tedaj najpomembnejšim lovcom kaktej, kateremu se ima tudi zahvaliti za začetek svojega resnega dela s kaktusi, ki so mu od tedaj pa do konca življenja postali osnovno zanimanje.

Še predno se jim je za vedno posvetil, je vso pozornost posvetil svoji tvrdki in šele, ko je videl, da je poslovanje v redu, se je leta 1928. odločil za poslovno potovanje v Mehiko, Venezuela in na Male Antile, da bi se seznanil s svojimi partnerji. Tu se je tudi prvič seznanil s kaktejami na prirodnih rastiščih, tako da se že to lahko razume kot neke vrste predpripriprava za njegove bodoče zbirateljske odprave. Namreč same nekaterih venezuelskih cerej, ki ga je prinesel s seboj, je bilo v hipu razprodano.

Medtem ko je vse bliže prihajajoča svetovna gospodarska kriza dobivala vse večji vpliv na podjetništva, se je odločil za prodajo svoje zunanje trgovinske tvrdke in je tako dobljena finančna sredstva vložil v trgovino s kaktejami.

Že pozno v jeseni leta 1929. je ob denarni podpori tvrdke Haage iz Erfurta šel na svojo prvo zbirateljsko odpravo čez Kolumbiju in Venezuela na Male Antile. Komaj se je vrnil, je že načrtoval naslednjo odpravo, tokrat v Peru, Bolivijo, Argentino, Urugvaj in Brazilijo, kar je tudi uresničil v jeseni leta 1930, zopet ob obilni pomoči tvrdke Haage. Večji del stroškov tretje odprave skozi Peru in Čile, na katero je odšel leta 1933, je Backeberg pokril sam iz svojih dosedanjih dohodkov. Naslednji dve odpravi 1935/36 in 1937 prvo v Peru in drugo skozi Peru v Ekvador, je denarno omogočil Viktor Morawetz, za cigar znano zbirko, še bolje povedano "vrt sočnic" v Južni Karolini, je Backeberg prinesel veliko število odraslih rastlin. Svojo šesto in s tem tudi poslednjo zbirateljsko odpravo je Backeberg vodil po naročilu direkcije "Planten un Blumen" na novo osnovanega znanega rekreacijskega parka v Hamburgu. Odpotoval je v Mehiko v zvezi s pripravo velike "Razstave o Mehiki", za katero je od tam pripeljal veliko število po več ton težkih okroglih kaktusov in tudi po več metrov visokih cerej.

V tem času in tudi pozneje izpopolnjuje lastno zbirko, iz dohodkov, ki so mu prinesle odprave, pa osnuje pod svojim imenom trgovino s kaktejami in semenii. Tako mu je teklo življenje vse do začetka druge svetovne vojne, v kateri mu je bil velik del zbirke skupaj z rastlinami uničen. V tem času je veliko potoval in organiziral brezštevilna predavanja, ki so mu prinašala osnovni zaslужek za preživetje. V času po drugi svetovni vojni je precej časa skrbel za svetovno znano zbirko "Les Cedres", ki je bila privatna lastn J.Marnier-Lapostolle iz St.Jeana na Cap Ferratu na francoski Azurni obali. Končno je vsled prodaje ostanka svoje lastne zbirke, katero je odkupil "Jardin Exotique de Monaco" dosegel ekonomsko neodvisnost in se tako nemoteno posvetil študiju kaktusov.

Backeberg je že leta 1930. objavil svoj popularni potopis z naslovom "Lov na kaktuse med Teksasom in Patagonijo". To je bil začetek intenzivnega ukvarjanja s publicistiko katere vrh predstavlja "Die Cactaceae" v šestih knjigah in "Das Kakteenlexikon". Brez pretiravanja lahko rečemo, da je bil Backeberg najplodnejši kakteist in publicist vseh časov. Njegov vpliv na znanost o kaktejah je bil resnično izreden, dolžni smo mu zahvalo, da so zamisli Brittona in Rosea, katere se nanašajo na kombinacije rodov družine Cactaceae zaživele v Evropi, precej je pa njegovih idej, ki jih tedanja znanost ni sprejela. Odlikoval se je po vztrajnosti in bogastvu idej, kakor tudi po neutrudljivi delovni marljivosti. Njegova slava po strokovni obdelavi celega področja kaktej ga je vsekakor privedla do nekaterih površnosti v interpretiranju rezultatov njegovih zbijatelskih odprav in raziskav, kar je povzročalo stalne konflikte med njim in ostalimi znanstvenimi delavci in tako imenovanimi šolanimi tekmeci, kateri se niso mogli sprijazniti z njegovo zamislico in njegovim delovnim stilom.

Tako se je končalo hvalevredno in v samem začetku zelo plodno sodelovanje z Wendermannom, prav tako se je hitro zatem prijateljstvo z Buxbaumom sprevrglo v grenko in emocij polno sovraštvo.

Brez ozira na vse to se je v srednji Evropi ustalila njegova zamisel razčlenjevanja kaktej v odvisnosti njihovih rastišč - razširjenosti. Kljub bolj ali manj upravičenim sovražnostim že zaradi tega, ker je on v svoji "Die Cactaceae" doslej edini predstavil celotno znanost o kaktejah, vse znane rodove in vrste, s čimer je zadovoljil odprto potrebo stalno naraščajočega števila znanja željnih ljubiteljev kaktej. Navzlic vsem pomanjkljivostim in slabostim tega zelo obsežnega dela, mu moramo izraziti in priznati občudovanja vredno angažiranost, delovno marljivost in smotrnost, kakor mu je vse to uspelo, predvsem ker on sploh ni imel botanične izobrazbe in je vse potrebno strokovno znanje dosegel le z osebnim trudom brez vsakršne tuje pomoči. In prav tale zadnja okolnost mu je zapirala razumevanje nekaterih nujnih taksonomskeh in nomenklatoričnih pravil in običajev.

Še preden je izšel iz tiska "Das Kakteenlexikon" to nadvse priročno delo, ki si ga je oskrbel vsak gojitelj, ki se kolikor toliko resno ukvarja s kaktejami in skrbi za njegovo trajno prisotnost med nami, je Curt Backeberg umrl 14. januarja 1966. leta v starosti 71. let.

VIRI:

W. Spanowsky: Kakteen - Sukkulanten 4/86

Drago Greguričević

UTRINKI IZ ZGODOVINE ODKRIVANJA IN VZGOJE KAKTEJ

(nadaljevanje)

XVII. stoletje

V stoletju intenzivnega preučevanja rastlin, zlasti pomemnih za prehrano, so v botaničnih vrtovih razvitih zahodnoevropskih dežel uspešno gojili tudi kakteje. Uspeh pri vzgoji lahko iščemo v podatku, da so kakteje gojili v takoimenovanih "oranžerijah". To so bile posebne ogrevane hišice. v katerih so sicer gojili pomaranče in limone. Te oranžerije so bile zmetki kasnejših rastlinjakov, razlika pa je bila v tem, da niso izkoriščali sončne etlobe, temveč so notranjost ves čas ogrevali s pečmi. Nekaj drobcev klasifikacije obstaja iz tega obdobja. Poznali so

npr.: *Cereus peruvianus spinosus fructo rubro* 3, *Echinomelocactus lanuginosus tuberculis spinosis* 4 (skoraj zagotovo je to bila neka mamilarija), *Phyllantos americana sinosis folis longis* 5, *Opuntia major angustifolia* 6. Kakih prav znamenitih spisov, pomembnih za globje spoznavanje kaktej pa v tem stoletju ni zaslediti. Pač pa je izredno pomembno imenovanje prvega profesorja botanike na univerzi Cambridge, Richarda Bradleya, ki je zaznamoval naslednje stoletje:

Loplopfora williamsii

XVIII. stoletje

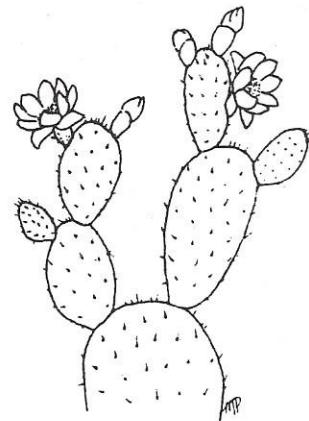
Richard Bradley je sprožil pravo malo revolucijo. Leta 1718 je izdal knjigo z naslovom: *The History of Succulent Plants*, z leti kasneje pa še prvo knjigo z navodili za gojenje sočnic. Philip Muller: *Dictionari of Gardening* (1731) navaja v knjigi 12. kaktej, ki jih prištevamo k stebričarjem, ter 11 opuncij.

- 3) Gospa Baulin: *Pinax Theatri Botanici* 1623
- 4) John Ray: *Historia Plantarum* II 1688
- 5) Plunket
- 6) Alabam Hunting of Groningen: *Naauwkenrige Beschryving der Aardgewassen*

Leta 1735 je švedski naravoslovec Karel Linne' položil temelje klasifikacije živih bitij. Tedaj se je bolj posvečal zoologiji, razvrstil je njemu poznane organizme v smiseln red. Njegova prva

knjiga z naslovom: "Sistema Naturae" je obsegala vsega 7 strani, pa vendar je bila izrednega pomena. Po dopolnitvah je njegova 10. izdaja dosegla že 2500 strani. Svoje delo je dopolnil s knjigo: "Species Plantarum" (1753)-botanikovo biblijo. V njej je uvedel dosledno dvojno poimenovanje organizmov. Prvo ime je ime rodu, drugo pa določa vrsto znotraj tega rodu. Dve nesorodni bitji ne moreta imeti istega naziva za rod. Razvil je tudi jasen in natančen slog opisovanja vrst. Kar se tiče kaktej, so novosti, ki jih je uvedel Linne' naslednje: Kaktos je postal splošno ime za prípadnike družine kaktej (tedaj pojma "družina" sicer ni uporabljal, to so definirali ob koncu stoletja). Izbral je torej konec rodovnega imena Echinomelocactus ga pomešal z grško besedo za osat in nastal je pojem, ki združuje temeljne lastnosti organizma. Definiral je 4 rodove: Cactus (danai Melocactus), Cereus, Opuntia in Pereskia.

Ime iz opuncije verjetno izvira od grškega mesta Opus. Opus je bilo nekoč prestolnica grške državice Locris. V okolici mesta je raslo mnogo figovih dreves, na njih pa plodovi, ki nezreli vsebujejo mleček (opos). Opuntios pa pomeni pridevnik: "od mlečka". Ker so plodovi opuncij dejansko podobni figam, je takšna zveza vsekakor razumljiva. Ime Cereus sodi vsaj v leto 1625 in pomeni sveča, kandelaber, stolp. Pereskia je od samega začetka napačno ime. Dano je v čast francoskega naravoslovca z imenom Nicolas Claude Fabry de Peiresc. Kasneje so mnogi poskušali popraviti tisti nesrečni "i", vendar so pravila mednarodnega koda botanične literature preveč toga, da bi take popravke dopuščala.

Opuntia ficus-indica

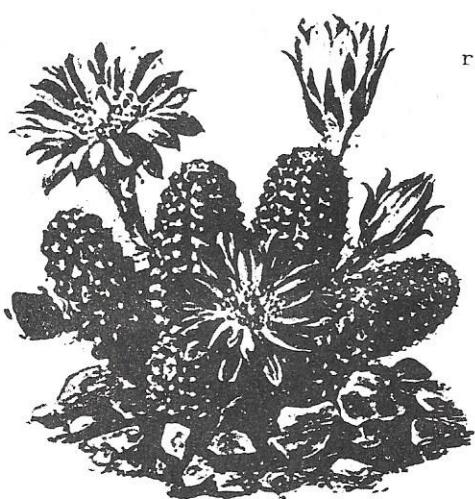
Vse do konca stoletja so se obdržala imena štirih rodov. V največjem botaničnem vrtu Kew Gardens so uspešno gojili 22 vrst kaktej. Ob koncu stoletja pa zasledimo še nekaj pomembnih novosti.

Etienne P. Ventenat je poimenoval družino Cactoides v delu: "Tableau du Re'gne Ve'ge'tal" (1799). Drug izredno pomemben raziskovalec tega obdobja pa je Antoin Laurent de Jussieu. Vsa širša družina se je ukvarjala z botaniko. Njegov stric Josef je prepotoval Ande kot eden prvih pionirjev. Rastline je pošiljal Antoinu. Razen popisa novih vrst je Jussieu pomemben zaradi uvajanja sorodstvenega načela združevanja organizmov v širše skupine in ne več po načelu zunanje podobnosti. To novo načelo je bilo bistvenega pomena za razvoj porajajoče se evolucionistične misli v svetu.

Jure Slatner

REBUCIJE

Skupina rebucij spada med najbolj priljubljene vrste kaktej posebno med zbiralci začetniki. Temu je vzrok odpornost, skromnost in obilna cvetnost. Po obliku so podobne mamilarijam, le da so precej manjše, imajo pa dosti večje cvetove. Bodice so kratke, majhne bradavičaste izbokline pa špiralno nameščene. V posameznih areolah imajo tudi po 30 belkastih in kratkih bodic, ki pri nekaterih vrstah skoraj popolnoma prekrijejo zeleno telo (*Rebutia senilis*, *Rebutia muscula*, *Rebutia calliantha* itd.), nekatere pa so skoraj povsem gole (*Rebutia minuscula*, *Rebutia deminuta* itd.).

Rebutia pygmaea

Rebucije spadajo med kakteje, katerim preobilno zalivanje preko rastne dobe ne škodi preveč in tako lahko preživijo tudi to krutost nevečega gojitelja. Žal večina ostalih kaktej ni tako odporna in ne prenese toliko moče. Če hočemo, da nam bodo rebucije zanesljivo cvetele, prenehamo z zalivanjem konec oktobra in jih pustimo v popolni suši preko zime pri temperaturi od 0°C-10°C. Rdeči popki se bodo prikazali že konec januarja, večina pa bo cvetela od marca do maja. Čudovit je pogled na skupine raznobarvnih rebucij. Prizadeven zbiratelj lahko zbere več deset v različnih barvah cvetočih rastlin. Najredkejše so tiste, ki imajo večbarvne cvetove.

Rebucije zahtevajo precej hranilno zemljo in delno senčen prostor.

Izjema so gosto porasle rebucije, ki prenesejo tudi direktno sonce. Tem vrstam mešamo med zemljo apnenčast pesek, da bodice lepše rastejo.

Vzgoja iz semena ni težka, če je seme sveže. Semena vzkalijo po treh tednih pri temperaturi 20 do 25°C. Rast rebucij v prvem letu je izredno počasna. Šele drugo leto se močno pospeši in nekatere vrste cveto že v drugem letu starosti. Med prvimi cveti *Rebutia muscula*. Lani so mi cvetele že konec februarja, zadnji cvetovi pri *Rebutii musculi* pa so odcveteli šele začetkom decembra.

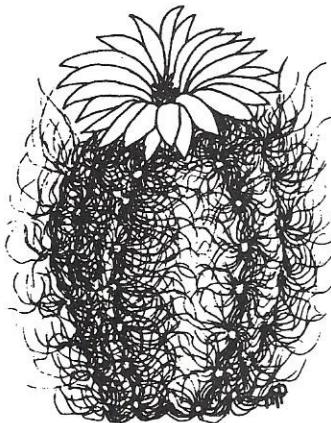
Rebucije dobro rastejo na lastnih koreninah, vendar jih nekateri gojitelji tudi cepijo. S tem trikrat do štirikrat večje rastline cveto s po 30 in več cvetovi hkrati. Primerena podlaga je *Cereus peruvianus* ali *Cereus caesius*.

Peter Jerin

ASTROPHYTUM SENILE FRIČ

Ta čudoviti astrofit, ki raste na Serra de Parasu v Mehiki, je leta 1900 naključno odkril C.A.Purpus, 20 let pozneje pa ga je opisal A.V.Frič. Od ostalih astrofitov se loči po svoji nežni lepoti, ki se odraža posebno v mladostni dobi, saj je gosto poraščen z gibkimi, kot ščetine tankimi, rjavačrnimi bodicami, ki v starosti svojo barvo spremenijo v sivo, kar je očiten kontrast z osnovno barvo epiderme. Zlatorumeni cvetovi s purpurnim grlom izhajajo iz najlepših areol na temenu.

Za gojitev ni zahtevn, če mu oskrbimo prostor na zraku z dostopom sončnih žarkov. Vsajen naj bo v glinasto peščeno zemljo z manjšim dodatkom sadre, kipa se v poletnih mesecih ne sme presušiti, medtem ko ga prezimimo v hladnem prostoru in v dokaj suhem stanju.

Astrophytum senile

Drago Greguričević

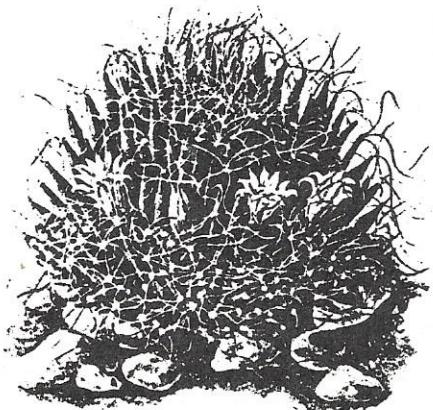
NEKAJ BESED O KAKTEJAH Z DIŠEČIMI CVETOVI

Ljubitelji, ki so se šele začeli ukvarjati s kaktejami, so pogosto presenečeni ob odkritju, da cvetovi nekaterih njihovih oskrbovancev oddajo zelo prijeten vonj. Tudi mene je doletelo nekaj podobnega, ko sem odkrila, da ta prijeten vonj oddajajo nekatere vrste iz rodu mamilarij, natančneje povedano iz rodu dolichothel. Najprej sem se zaustavila ob Dolichothele campotrichi in njenimi precej majhnimi cvetovi motnobele barve z zelenkasto progo po sredini cvetnih listkov, iz katerih izvira prav prijeten vonj, ki bi ga mogli primerjati z vonjem svežeega sadja ali pa tudi z vonjem lipovega cvetja, lahko bi ga pa tudi primerjali z vonjem citronovih in pomarančnih cvetov. Vonj povsem drugačne vrste oddajajo cvetovi Dolichotele longimamme, kateri nas spominja na vonj po algah ali stoječi vodi. Prav takšen vonj sem zasledila še pri nekaterih drugih kaktejah. Čeprav vonj. Do Longimamme ni nekaj posebnega, si dovolim opozoriti na njeno izjemno obliko, saj ima nenavadno dolge bradavice in velike rumene cvetove. Dolichotelle sphaerica ima podoben rumen cvet, ki

ni tako velik in tako čiste barve, ima pa prav takšen vonj kakor *D. longimamma*. Raste v blazinicah in ima nekoliko krajše bradavice. Dolichotelle surculosa ima še manjše, prav tako rumene cvetove, katerih vrhovi cvetnih listov se skončujejo v rdeče obarvano konico, medtem ko se na zunanjih strani cvetnih listov nahaja proga pomarančne barve. Njeni cvetovi pa oddajajo podoben vonj, kot sem ga opisala pri *D. camptotrichi*, samo, da je njen vonj tukaj intenzivnejši. Cvetovi Dolichotelle baumii so prav tako rumene barve in imajo prijeten vonj, podoben vonju sveže citrone.

Vrste *Echonopsis*, posebno preprosta *tubiflora*, oddajajo iz svojih velikih lijakasto oblikovanih vijoličastobelih cvetov, ki pa so na žalost le kratkotrajni, prav prijeten ali zelo oster vonj po španskem bezgu. Tudi pri *Gymnocalyciumu andreae* sem zasledila vonj po algah. Njegovi cvetovi so nekoliko manjši kot pri ostalih vrstah tega rodu in so intezivno rumene barve. Ta vrsta se, ko je starejša, razrašča v lepe skupinice.

To jesen je cvetela tudi *Neochilenia paucicostata*, njeni cvetovi niso posebno veliki, zato pa prav prijetno dišijo po lipovem cvetu. Tudi *Neochilenia odorata* ima zelo močan in prijeten vonj, kakor še nakatere vrste iz tega rodu.

Mammillaria Camptotricha

Omembo zasluži tudi *Ferocactus latifinus* in njegov prekrasni purpurnordeči cvet, ki se več dni odpira pri sončni svetlobi in zapira ob mraku ali oblačnosti in s svojim sladkastim parfumastim vonjem, ki ga je težko določiti in z besedami opisati, zasiti okolico daleč naokrog.

Na koncu tega sestavka še nekaj besed o *Selenicereusu grandifloru*, kateri je med ljubitelji bolj znan pod imenom "kraljica noči". Po zunanjem videzu bi ga bolj prisodili med ovijalke kakor med kaktuse, vendar ima med vsemi rodovi kaktusov največje in

najlepše cvetove, ki so na žalost odprtih le za nekaj ur ponoči. Močan omamljivi vonj njegovih cvetov je težko opisati, v zaprtem prostoru rastljinjaka ga čutimo še potem, ko so cvetovi že davno oveneli.

Elka Jankova

ROD FAUCARIA SCHWANTES

Vse faukarije, ki jih držimo na svetlem in zračnem mestu, so hitro rastne rastline in so zato primerne za sobno gojitev, ker imajo sezono rasti v poletnih mesecih. V tem času jih moramo tudi obilneje zalivati. V zgodnjih jesenskih dnevih se bodo odprli prvi bleščeče rumeni cvetovi, ki se bodo pojavljali v vse večjem številu, tako da bodo pokrili celotno površino rastline skozi vso jesen, tja do nastopa prvih slan in dokler bo vsaj še nekaj zadovoljive svetlobe.

ribližno 30 vrst, ki izvirajo iz sušnih predelov Kapske province, je najbolj znana *Faucaria tigriana* (HAW) SCHWANT, ki jo

v izvirnem stanju skoraj ne poznamo, pač pa bolj ali manj uspešne križance. Tako kot ostale vrste tega rodu je *F. tigriana* zastopnik visoko sukulentnih mesemsov, katerih v začetku enoglave rozete se ob poznejšem razraščanju spreminjajo v kompaktne, z mesnatim koreninskim sklopom obsrbljene večje ali manjše skupine ali blazine. Vsako rozeto sestavlja po 2 do 4 pari nasproti si tesno v križ postavljeni listi, ki so ob bazi zraščeni z ravno gornjo površino, medtem ko je spodnja površina listov izbočena in se izteka v kljun. Robovi listov so močno obraščeni z zobovju podobnimi izrastki, ki dajejo videz odprtrega tigrovega žrela.

Zelo podobna ji je *Faucaria lupina* (HAW) SCHWANT, imenovana "volčje žrelo". Njeni listi so posejani z belimi pikami, a na robovih opazimo 7 do 9 nazaj zavitih zobcev, ki se končujejo v nežne ščetinice.

Faucaria felna (hAW) SCHWANT, ali "mačji gobec" ima sveže zelene, zabrisane pikičaste liste, katerih robovi nosijo samo 3 do 5 nazaj zavitih zobčkov. Spodnja ploskev listov je močno vzbočena, podobna ladijskemu gredlju.

Faucaria tuberculosa (ROLFE) SCHWANT, imenovana tudi "mozoljasta žrelница" (tuber = gomolj, tuberculosus = poln gomoljčkov ali mozoljev) ima zelo debele in široke trirobe rombično oblikovane liste, ki imajo na robovih po tri močnejše in nekaj tanjših zobcev. Zgornja listna ploskev je gosto posuta z grbicami ali mozolji, katerim rastlina dolguje svoj videz in ime.

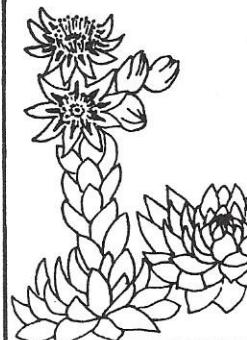
Izmed manj gojenih žrelnic so znane še *Faucaria bosscheana*, ki je v začetku brez steba in se razrašča v nizke blazinice, a njena vegetacija pada v poznojesenske in zimske mesece. *Faucaria albident* ali belozoba ji je močno podobna, le krn je belkast kakor tudi njeni resasti zobci. *Faucaria militaris* je oborožena vojaška žrelница. Robovi njenih listov so poraščeni s 4 do 6 zelo dolgimi in ostrimi zobci; razrašča se krpasto, listi so čolnaste oblike, dolgi do 3 cm in debeli do 1 cm, rozeta vsebuje največ 3 pare listov.

Vse naštete vrste so zelo primerne za skromne pogoje gojenja, razmnožujemo jih načelno s setvijo semena, mogoče je pa tudi okoreninjenje podtaknjencev.

Stanko Piskač

LITERATURA:

1. F.Vardjan: Kaj cveti in zeleni III
2. W.Rauh: Die grossartige Welt der Sukulenten

Alpski kotiček

HERMELIKA

Oglejmo si homulico, ki jo najbrž vsi dobro poznamo - ali pa tudi ne. Beseda je o hermeliki. Ime hermelilka se je po zadnji vojni prijelo do takrat imenovane zdravilne homulice. V Mali flori Slovenije je navedena z botanično označbo Sedum maximum L. Hoffm. (syn. Sedum telephium L. subsp. maximum L.R. et C.) ali hermelika. V sloveniji je ta rastlina samorasla. Iz debele mesnate korenike požene do 60 cm dolga močna steba. Stebla so nasprotno porasla s sedečimi mesnatimi listi srčaste oblike, ki so ob steblu širši in ga nekoliko objemajo. Cvetovi sov kobulah, petstevni in rumenkaste barve. Cvete od julija do jeseni. Najdemo jo po senčnih kamnitih pobočjih in med grmovjem po vsej Sloveniji.

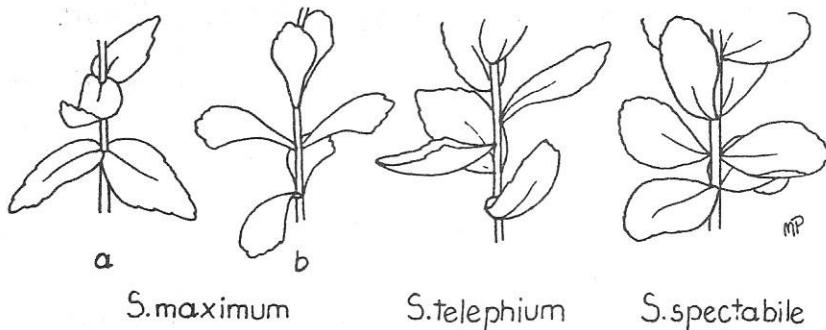
Imamo pa še druge hermelike, ki se bohotijo z lepimi rožnatimi cvetovi po naših vrtovih. V Slovenijo so bile prinešene in so ponekod iz vrtov podivjale v naravo. Zaradi podobnosti in da bi se izognili zmešnjavam, so naši botaniki opisali vrste hermelik in sestavili ključ za njihove določanje. Osnovni podatki, ki jih navajam po zapisu prof. dr. Vinka Strgarja, so:

1. *Sedum maximum* ali rumena hermelika z variantama:
 - a) nasprotni listi, pri steblu širši in rumeni cvetovi
 - b) nasprotni listi, pri steblu zoženi in rožnati cvetovi
2. *Sedum telephium* ali premenjalnolistna hermelika z variantama:
 - a) premenjalni listi in rožnati cvetovi
 - b) nasprotni ali v vretencih razporejeni listi in rožnati cvetovi

3. Sedum spectabile ali lepa hermelika, ki je doma na Kitajskem in ima nasprotne, na vrhu bolj zaokrožene liste ter rožnate cvetove.

Vse imajo še podvrste, različke in oblike, kar naredi iz rastline hermelike prav pestro druščino. Vendar naj še enkrat omenim, da je samorasla v Sloveniji le rumeno cvetoča *Sedum maximum*.

Hermelika je že stoletja znana in cenjena rastlina v ljudskem zdravilstvu. V starih zdravilskih knjigah so opisani načini zdravljenja raznih bolezni z listi in koreniko hermelike. Tudi sedaj uporabljajo hermeliko in zel premenjalnolistne ter rumene hermelike predvsem pri zdravljenju ran. Nekaj zdravilnega je v hermeliki prav gotovo.

Zanimivo je tudi učinkovanje hermelike na žuželke, ki jih privabi hermelikino cvetje. Žuželke, naj si bodo čebele, metulji, razne muhe kar obsedijona cvetovih kot omamljene. Domnevajo, da jih omrtvi rastlinski strup alkaloid, ki ga vsebuje rastlina. Šele ko strup preneha učinkovati, živalce spet odletijo. Če jih prej zaloti hladna jesenska noč, od mraza poginejo.

Najbolj učinkovita pa je hermelika v rokah spretnih trgovskih talentov. Z nihovo pomočjo postane čudežno zdravilo za vse možne bolezni, pa še katero več. Ne verjamete? Neki tak reklamni oglas je našteval in našteval dolgo vrsto bolezni. Ker pa se vseh le ni mogel spomniti, je dodal: in še veliko drugih bolezni. Prijatelji sočnic, ali se ne počutite že bolje? Hermelika je vendar ena izmed nam tako ljubih debelolistovk. Komu bo le pomagala, če ne nam, ki jo s takim veseljem gojimo.

Toda so tudi trdovratneži, ki se ne dajo kar tako omamiti kot čebele na hermelikovem cvetju. Za tiste so poskrbeli nekaj močnejšega, namreč hermeliko, namočeno v kačji slini. Ta premaga

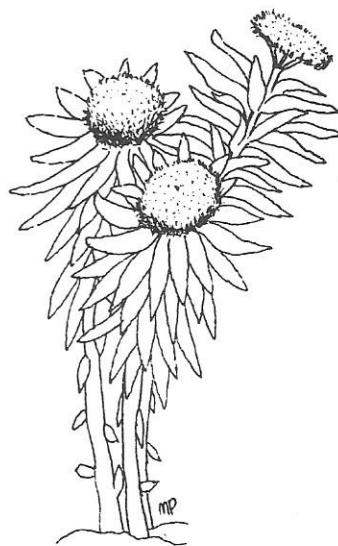
tudi največje junake - no, hočem reči najhujše bolezni. In komur še to ne pomaga, si bo moral pa že sam pomagati.

Nazadnje vam povem še čisto tiho na uho svojo različico zdravilnosti hermelike. Ko utegnete, se ob lepem vremenu odpravite v hribe in iščite hermeliko toliko časa, da jo najdete. Oglejte si jo, obenem se naužijte svežega zraka in gorske tišine. Potem se sveži in sproščeni vrnite domov, hermeliko pa pustite tam, kjer je. Tam je najbolj zdravilna.

Marija Prelec

ROŽNI KAMEN

Rastlina s prijetnim slovenskim imenom rožni koren je ena izmed maloštevilnih tolstičevk, ki samoniklo rastejo na območju Slovenije. Botaniki jo uvrščajo tako v rod Sedum kot v rod Rhodiola. Najdemo jo pod imenom Rhodiola rosea L. ali Sedum roseum L. Scop. ali celo Sedum Rhodiola D. C. Je ena tistih rastlin, ki dela botanikom sive lase, ko si jo prizadevajo stlačiti v pregleden in natančen sistem. Rodova Sedum in Rhodiola sta razširjena skoraj po vsem svetu. Sedum obsega okrog 600 vrst, pa tudi Rhodiola ne ravno malo. Rastline so si zelo sorodne in oddelitev rodu Rhodiola je nastala menda predvsem na temelju klimatske prilagojenosti. V rod Rhodiola štejemo tiste homulice, ki živijo na severni polobli zemlje do arktičnih predelov in so torej izredno odporne proti mrazu. Rod Sedum pa poseljuje zmerni pas do ekvatorja in ponekod še dalje proti jugu ter ima številne vrste, ki niso prezimnotrdne. Rožni koren ima v zemlji debel, mesnat, nekoliko luskast koren, iz katerega požene do 30 cm visoka steba. Ravna, nerazvezjana steba so gosto olistana. Listi so spremenjalni, sedeči, jajčasti, zašiljeni, mesnati in proti konici narezani. Dolgi so do 3 cm in sivozelene barve. Dvodomni cvetovi sedijo v gostem polkrožnem pakobulu in so rumene ali rdečkaste

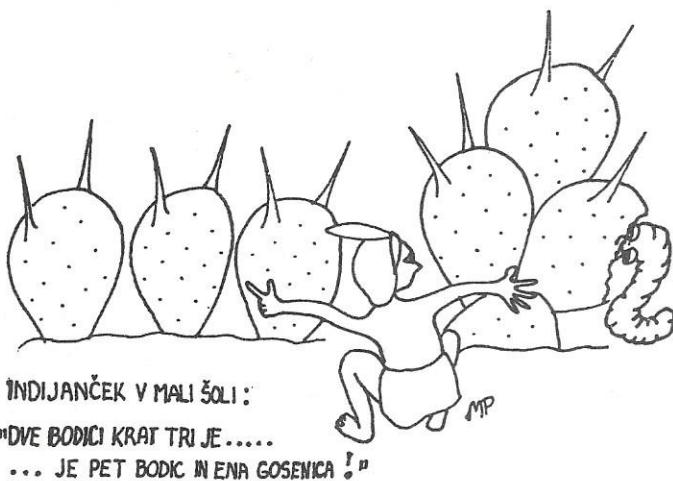

Rhodiola rosea

barve. Rastlina cvete od maja do junija in tudi dlje. Raste v skalnatih razpokah, na meliščih, travnikih, med grmovjem na nekoliko vlažnih, rahlo bazičnih ali kislih tleh. Pri nas jo je najti v Julijskih in Kamniških Alpah, v Karavankah ter po Poreznu.

Rastlina, ki zna rasti v višinah 3000 m in v zimah Sibirije in Grenlandije, kjer dneve in dneve tulijo ledeni viharji, ima zanimivo posebnost. Nežni cvetlični vonj, podoben vonju vrtnic, je skrila v svoj koren. Od tod njeno ime. Če koren prelomimo in posušimo, nas bo obdal s kraljevsko dišavo najimenitnejše rože. Tako je najbolj žlahtno v njej zakopano v njenem jedru, odkoder živi in raste.

Marija Prelec

INDIJANČEK V MALI ŠOLI:

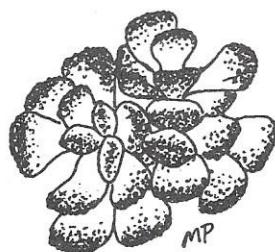
"DVE BODICI KRAT TRI JE.....

... JE PET BODIC IN ENA GOSENICA !"

MP

Haworthia cassytha

Aloinopsis schoonesii